

Cirkulärnr: 10:48
Diariernr: 10/3262
Handläggare: Sara Roxell
Avdelning: Avdelningen för vård och omsorg
Sektion/Enhet: Sektionen för vård och socialtjänst
Datum: 2010-07-01
Mottagare: Socialnämnd eller motsvarande
Rubrik: Barn som misstänks för brott

CIRKULÄR 10:48

Avdelningen för vård och omsorg
Sektionen för vård och socialtjänst
Sara Roxell

Individ- och familjeomsorg
Socialnämnd eller
motsvarande

Barn som misstänks för brott

I detta cirkulär informeras om nya bestämmelser i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) som träder i kraft den 1 juli 2010. De nya bestämmelserna avser brottsmisstänkta barn som inte fyllt 15 år och går i huvudsak ut på att brott där den misstänkte är under 15 år i högre utsträckning än tidigare ska utredas av polis och åklagare samt att de brottsutredande myndigheterna ska ges möjlighet att med tvång drogtesta barn under 15 år som misstänks vara narkotikapåverkade. Socialtjänsten ska i högre utsträckning än tidigare närvara vid polisförhör. En tidsfrist på tre månader inom vilken brottsutredning ska vara slutförd införs.

Texten bygger på regeringens proposition 2009/10:105.

Presumtion vid särskilt allvarlig brottslighet

I 31 § LUL införs en huvudregel som innebär att en utredning ska genomföras om någon under 15 år misstänks för brott om det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, exempelvis mord, mordbrand, dråp, våldtäkt och grov misshandel. Utredning ska även inledas i fall då någon misstänks för straffbelagd försök, en straffbelagd föreberedelse eller en straffbelagd stämpling till ett sådant brott. Utredning är motiverat för att avgöra om det finns behov av insatser för socialtjänsten och ur ett rättssäkerhetsperspektiv för att kunna avskrika misstankar mot personer som felaktigt pekats ut. Undantag från denna huvudregel ska kunna göras om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till exempelvis barnets ålder och mognad.

Utredning för att bedöma behov av socialtjänstens insatser för den unge

Även i tidigare gällande lag har möjlighet getts att inleda utredning enligt 31 § LUL om det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för den unge. För att tydliggöra denna möjlighet formuleras nu lagtexten så att det dels framgår att det är socialnämnden som ska begära en sådan utredning och dels att det vid bedömningen av om utredning ska inledas ska tas hänsyn till om det är fråga om ett brott som är en risk för den unges hälsa eller utveckling. I förarbetena nämns i sammanhanget överlagda brott mot person eller egendom och brott som vittnar om en hög grad av hänsynslöshet eller grov tanklöshet i fråga om andra människors liv, hälsa eller egendom. Även narkotikabrottslighet tillhör kategorin brott som medför risk för den unges hälsa eller utveckling och där omsorgen om barnets bästa borde föranleda

utredning för att bidra till att klargöra barnets behov av sociala insatser. Brott som kan antas vara ett led i upprepad brottslighet är en risk för barnets utveckling och bör därför utredas även om brottet i sig inte bedöms vara så allvarligt. Upprepad brottslighet i låg ålder är enligt forskning en riskfaktor för en negativ utveckling och bör upptäckas och förebyggas i ett tidigt skede.

En brottsutredning som antas ha betydelse för att klargöra behovet av insatser från socialtjänsten och som inte omfattas av presumtionsregeln kan göras på begäran av socialtjänsten. Huvudregeln är att socialtjänsten ska begära att en utredning ska inledas innan polisen får vidta andra åtgärder än att hålla förhör med barnet. Om det föreligger särskilda skäl, till exempel behov av akuta åtgärder och socialtjänsten inte är tillgänglig, har dock polisen möjlighet att genomföra exempelvis förhör med vittnen eller målsägande.

Utredning för att efterforska gods

I 31 § LUL införs en bestämmelse som möjliggör utredning för att efterforska gods som kan bli föremål för förverkande, exempelvis vapen som använts vid ett brotts utförande.

Utredning om det annars är av särskild betydelse med hänsyn till ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse

I 31 § LUL införs en bestämmelse som möjliggör inledande av utredning om det är av stort allmänintresse, exempelvis vid upprepad skadegörelse eller stöld och är då en självständig grund för att inleda utredning oavsett behov av insatser från socialtjänsten. Det ska även bli möjligt att inleda utredning utifrån ett stort enskilt intresse. Syftet med denna ändring är att brottsofferperspektivet ska kunna tas tillvara bättre och att möjligheten till brottsskadeersättning ska öka.

Utredning avseende barn som inte fyllt 12 år

Den föreslagna presumtionsregeln för utredning vid särskilt allvarlig brottslighet ska vara tillämplig även på barn under 12 år. Utredning av övriga brott begångna av barn under 12 år får inledas endast om det finns synnerliga skäl.

Socialtjänstens medverkan

I 34 § LUL införs ett förtydligande kring underrättelse till socialnämnden. Socialnämnden ska omedelbart underrättas om någon under 15 år misstänks för brott på vilket fängelse kan följa, vilket innebär i princip alla brott förutom trafikförseelser. När förhör hålls i utredningar som inletts med stöd av presumtionsregeln eller på begäran av socialnämnden ska socialnämnden närvara om inte särskilda skäl föreligger så som att förhör hålls på kvällar och helger och ingen socialjour finns att tillgå. När förhör hålls utifrån utredning som inletts på andra grunder i 31 § LUL ska socialnämnden som tidigare medverka om det inte möter hinder.

Vårdnadshavares medverkan

Vårdnadshavares medverkan förstärks genom att det i 33 § LUL införs en

bestämmelse om att vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran ska underrättas även då barnet misstänks för brott om det inte är till men för utredningen eller särskilda skäl talar emot det.

Juridiskt biträde

Utredning enligt 31 § LUL syftar inte till lagföring och därför anses inte behov av att skapa möjlighet att förordna offentlig försvarare föreligga. När det gäller utredning av allvarlig brottslighet införs en bestämmelse i 32 a § LUL om att juridiskt biträda ska förordnas för den unge om inte det är uppenbart att den unge saknar behov av det. När det gäller utredning på socialnämndens begäran, utredning för att efterforska gods eller för att klargöra om någon över 15 år har deltagit i brottet eller utredning med hänsyn till särskilt allmänt eller enskilt intresse ska ett juridiskt biträde förordnas för den unge om det finns synnerliga skäl för det, till exempel om stora skadeståndsanspråk framställs mot den unge.

Krav på skyndsam handläggning

En utredning om brott som barn under 15 år misstänks för ska bedrivas med särskild skyndsamhet och avslutas så snart det kan ske och senast efter tre månader om inte särskilda omständigheter föreligger. En bestämmelse om det införs i 32 § LUL.

Dokumentation till socialtjänsten

I 37 § LUL införs en bestämmelse om att när utredning om brott som barn under 15 år misstänkts för har avslutats ska utredningsprotokoll alltid skickas till socialnämnden.

Tvångsmedel

I 36 a § LUL införs en bestämmelse om att kroppsbesiktning ska kunna företas mot barn under 15 år som skäligen misstänkt för brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, eller vid ett straffbelagt försök, en straffbelagd förberedelse eller straffbelagd stämpling till ett sådant brott. Med kroppsbesiktning avses undersökning av kroppens yttre och inre samt provtagning. Kroppsbesiktning får endast göras om det är av synnerlig vikt för att klargöra omständigheterna kring brottet.

Drogtest

I 36 b § LUL införs en bestämmelse gällande drogtest. Drogtest ska kunna företas mot en person som är under 15 år som är skäligen misstänkt för att ha brukat narkotika om det kan antas vara nödvändigt för att avgöra behov av insatser från socialtjänsten. Beslut ska tas av åklagare. Enligt 33 § LUL ska socialtjänst och vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran kallas till förhör, så även till förhör som görs inför ett drogtest. Socialnämnden och vårdnadshavare ska omgående underrättas om resultatet av drogtestet, den sistnämnda om det inte finns särskilda skäl mot det.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Sara Roxell telefon 08-452 78 98 eller Pär Ödman telefon 08-452 75 52.

Sveriges Kommuner och Landsting
Avdelningen för vård och omsorg
Sektionen för vård och socialtjänst

Göran Stiernstedt